ממעיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הנה"ק שליט"א

ב"ה

סוף זמן קר"ש

עש"ק נשא

8:33

עש"ק בהעלותך **8:34**

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה בגדוי הוא כל ההוא יומא

(זוה"ק בלק קפ"ז.)

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת נשא

מס' גיטין פ. פב.

פרשת בהעלותך

מס' גיטין פב: עד פג.

תנ"א (או מקן לערגע) **רב"י נהורא"י**

(אז דא אאבר לעכבנגקרים אין אדרשע דיינער)

מדברי רבינו שליט"א בסוגים מס' קידושין

שנה י' גליון ל' (תכ"א) **נשא** **ג' סיון תשס"ח**

ברכת צדיק

ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן דעואל. פ"א היה הק' בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע בבארדיטשוב, וקיבץ סכום רב לצורך איזה דבר גדול, ונתנו לו נדבות הגונות, וזאת היה ביום ו' פרשת נשא. ועמד הק' על רגליו ואמר להם: אברככם בברכת היום, והיינו: ביום הששי נשיא, ירומו ויתנשאו – לבני ג"ד, לבני אדם שהם ג'ומלי ד'לים, אליסף, אל יסופו מהעולם קודם זמנם – ואותן העקרים יהיה להם – בן. אשר דעואל, שיהי' להם ידיעה בהשי"ת.

אילנא דחיי

דנא דר מצרא

יאר ד' פניו אליך ויחנך. ובמדרש יאר ד' פניו אליך בתורה, ויחנך שנה ר' חייא הגדול יחנה ד' אצלך, ותמהה, יתבאר עפימש"כ המפורשים הטעם שהשכין השי"ת שכינתו על הר סיני שפל שבהרים לתת לנו התוה"ק, יען שמלאכים טוענים לתת להם התורה משום דינא דבר מצרא, לזה בא השי"ת אצלינו והשכין שכינתו בתוכנו כדי שיהיה לנו דינא דבר מצרא, לזה אמר יאר ד' פניו אליך בתורה, וא"ת הא נתינה זו שלא כדין היתה דשייך באמת למלאכים כנ"ל, עז"א ויחנך יחנה ד' אצלך, ואז יהיה לך דינא דבר מצרא, ושייך לך התורה.

פרח לבנון

שוכן את דכא

יברכך ה' וישמרך. שמעתי מאדמו"ר נ"ע וישמרך הוא לשון שמרים, שיזכה לראות תמיד בעצמו שהוא בחינת שמרים, שאינו מזוכך עדיין בשלימות, וממילא ה' שוכן את דכא ושפל רוח.

משמרת איתמר, פ' ויצא, ד"ה והנה אנכי עמך

כך הוא דרכה של תורה

וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם למשפחותם. למה לא ניתן לבני גרשון לישא הארון שהיה הבכור אבל הטעם כמו שאמרו בבנין בבהמ"ק דלא בנאו בראש ההר רק בין כתיפיו שכן והטעם דזהו מורה גם על התורה כי מציון תצא תורה ות"ח אינו רשאי להיות גבה רוח אבל גם לא נאות לולתערב עם שפלים כדאמרינן ת"ח צריך להיות לו גאוה שמינית שבשמינית ולכך לא היה התורה בראש ההר וגם לא בשטח קרקע השוה רק בהר ממוצע לעולם יבחר אדם בתורה בדרך ממוצע וכן היה בקפת שלא היה בכור כי גרשון גדול ממנו ולא הצעיר כי מררי הצעיר והיה ממוצע וכך הוא דרכו של תורה.

תפארת יהונתן

מדה כנגד מדה

איש כי תשטה אשתו. ופירש רש"י ז"ל מה כתיב למעלה מן הענין איש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעכב מתנות כהן חייך שתצטרך לבוא אצלו להביא לו את הסוטה. ולכאורה כל עובר ישתומם מה ענין זה לזה בשביל שאינו נותן תרומה ומעשרות לכהן יצטרך להביא את אשתו לכהן.

אכן נראה דהקב"ה משלם מדה כנגד מדה, דזה מעכב מליתן מתנות לכהן, ועל ידי כך מגיע לתכלית עוני, לכך מביאו הקב"ה לעבור עליו רוח קנאה לקנא את אשתו להחזיקה לסוטה ולהביאה לכהן, וכהן כשהוא בודקה צריך לפרוע ראשה כדכתיב (במדבר ה, יח) ופרע ראש האשה, ודבר זה נודע (זוה"ק ח"ג קכה:) כשהאשה מגלה שערה גורמת להביא את בעלה לידי עניות, אם כן שפיר הוי מדה כנגד מדה, הוא גרם עניות לכהן לפיכך נפרע במידה זאת שחושד אשתו בסוטה, וגורם לה להיות ראשה פרוע אשר על ידו יגרום לו גם כן לבוא לידי עוני.

כסף נבחר

מעלת ישראל נגד אומות

נשא את ראש בני גרשון גם הם. דהנה כבר נתבאר בדברינו דממה שהקדים הכתוב למנות את בני קהת בראשונה לפני בני גרשון הבכור נודע גודל כח התורה ומעלתה שהיא קודמת לכל. והכלי יקר ז"ל כתב לבאר ענין זה ביתר שאת, דלכאורה תקשה ע"ד המד"ר שע"כ הקדימו לבני קהת מפני שהיו טועני הארון דהא גופא קשיא למה לא נתנו הארון לבני גרשון הבכור לכבדו ביתר שאת ועוז התורה אשר לו מעלת הבכורה, ותירץ שבזה רצה הקב"ה להראות שכבוד חכמים ינחלו, כדי ללמד דעת את העם שיכבדו את לומדי התורה, ולקרוא לקדוש ה' מכובד לקדשו לכל דבר שבקדושה כדרך שמנה את בני קהת תחלה בעבור משא דבר ה' אשר אתם, ואילו היה נותן את הארון לגרשון הבכור הייתי אומר שבעבור הבכורה מנאן תחלה ולא הייתי תולה החשיבות במשא הארון, ע"כ מסר הארון אל קהת ומנאו תחלה, וידעו הכל ליתן כבוד לתורה וללומדיה, עכ"ל.

נמצא מזה דמפרשה זו ישנה נשיאות ראש לכל כלל ישראל, שהרי כל ישראל הם לומדי תורה והתורה קנויה בידם, וידעו כל האומות שראוי לכבד ולהוקיר את ישראל בעבור שהם לומדי תורה, וא"כ אף לבני גרשון הבכור יש בכך נשיאות ראש, שהרי מכאן נודעת וניכרת מעלת ישראל לעומת האומות, שראויים הם לכבדם ולנשאם בעבור כח התורה שבידם.

וזה יהיה ביאור הכתוב נשא את ראש בני גרשון "גם הם", כלומר שגם להם יש בכך נשיאות ראש דאף שאיחרן הכתוב ובזה תקטן מעלתן לעומת ערך מעלת בני קהת שנמנו ראשונה, מ"מ יש בכך גם מעלה וחשיבות להם עצמם, דזיל בתר טעמא שנמנו בני קהת תחלה בזכות התורה, וכיון שנשמע מכאן גודל כח התורה יש בזה רוממות וגדולה ונשיאות ראש גם לבני גרשון ולכל כלל ישראל.

דברי יואל

כה תברכו את בני ישראל אמור להם. יש להבין מהו הכוונה במאמר אמור להם, ודברי רשיז"ל ידועים. ויתבאר על פי מה שכתב האלשיך הקדוש (פ' עקב) לפרש הפסוק רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם, פי' לגודל קדושת האבות חשק ה' לאהבה אותם מצד עצמם, אבל מה שרצה בכם לא מצד עצמיכם אתם כדאים, רק ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכ"ל העמי"ם, כלומר מכח שהעריך אתכם נגד העמים וראה אשר בערכם אתם טובים מהם, עכ"ד.

אמנם דעת לבנון נקל כי בחינה זו לא נאמרה רק בשעה שבני ישראל הם בסתר המדריגה דאז צריך להעריך חשיבותם נגד שאר העמים, אבל בשעה שעושין רצונו של מקום ועוסקין בתורה ובמצוות באהבה וביראה, אז הרי הם ספונים וחשובים מצד עצמם אף מבלי להעריכם נגד האומות, וזה שאמר הכתוב כה תברכו את בני ישראל אמור לה"ם, היינו שהברכה תחול עליהם מצד חשיבות עצמם, ולא יצטרכו להעריכם נגד שאר האומות, ועל זה ממשיך ואומר יברכך ה' וישמרך, ודרשו במדרש (במ"ר פי"א ס"ה) יברכך ה' וישמרך מן המזיקים המקיפים אותך. והרמז בזה שיתברכו מאת ה' מצד עצמם, ולא יצטרכו להעריכם נגד אומות העולם המקיפים אותם כדי לידע חשיבותם.

ברך משה

אוצר הגנוז

עמידת בעל דרשן אחורי הארון קודש

כה תברכו את בני ישראל אמור להם. ת"ר, כה תברכו – פנים כנגד פנים, או אינו אלא פנים כנגד עורף, ת"ל אמור להם, כאדם שאומר לחבירו (סוטה ל"ח א). ועיין בתשובות הרמב"ם סי' פ"ה (דפוס לפס"יא) בתשובה לשואל אחד שהתרעם על המנהג שהכהנים עומדים פניהם כלפי הקהל ואחוריהם כלפי ההיכל, והשיב שאם הספרים שבהיכל גבוהים מן הארץ עשרה טפחים חולקים רשות לעצמן ואין שום איסור לכהנים בזה שאחוריהם כלפי ההיכל, עכ"ד.

ותמה אני שלא זכר כלל מדרשה זו שמפורש ההיתר וא"צ כלל לטעם רשות בפ"ע, וצע"ג, וראיתי לאחד מגדולי האחרונים שכתב, כשאני דורש בפתיחת ההיכל אני מצדד עצמי שלא להיות אחורי אל ההיכל, עכ"ל. ולפי המבואר בדרשה שלפנינו י"ל דגם בדרשת החכם מותר לעמוד כלפי העם משום אימת וכבוד ציבור, שהקב"ה מחל על כבודו עבורם, כמבואר. ויותר מזה בדרשת חכם לפי מ"ד במדרש משלי סי' ט' שחביבה דרשת חכם לפני הקב"ה עד שבאותה שעה הוא מוחל עונותיהם של ישראל, יע"ש.

אך הנה לכאורה צ"ע מא"ש במ"ר במדבר ס"פ ה' דבני קהת כשהיו נושאין הארון היו נושאין אותו פניהם כלפי הארון ואחוריהם לדרך, היינו להעם, ומפרש שם משום דאין גבהות לפני המקום, יע"ש. וזה לכאורה סתירה לכל המבואר למעלה, אך י"ל דהא דמחל הקב"ה על כבודו – הוא רק במקום תפלה או מדרש וכדומה, אבל לא בדרך, וטעם הדבר משום דבדרך כמו בני קהת לא היה להם כל עסק עם העם ולא שייך שם כבוד הצבור, משא"כ בברכת כהנים ובדורש שכל עניינם עם הציבור (תורת תמימה).

בשו"ע (יו"ד סי' רפב ס"א) מבואר שאסור להחזיר אחוריו לארון הקודש אם לא כשהס"ת גבוה ממנו עשרה טפחים (פי' גבוה י"ט מראשו של אדם כשעומד, עי' ט"ז ופתחי תשובה שם), ובט"ז (שם סק"א) כתב שרבנים העומדים לדרוש כשאחוריהם לארון הקודש אינם בכלל איסור זה שכיון שהס"ת מונחת בארון הקודש הרי הוא כברשות אחרת, וע"כ אפשר להקל.

ובשער הציון (ס"ק יג) כתב שעיקר התירו של הט"ז הוא רק לפי שעה, אבל לשבת בקביעות כשאחוריו לארון הקודש אסור – כדברי הלבוש שהובאו לעיל – ואף הט"ז מודה שבקביעות אין לסמוך על ההיתר שהס"ת ברשות אחרת, וכעי"ז משמע בשו"ת סת"ם (למהרש"ק, סי' ח) שחילק וכתב שהט"ז התיר רק כשדורשים בעמידה, אבל בישיבה אסור כיון שעמידה היא דרך עראי וישיבה היא דרך קבע.

וכן משמע בפאר הדור (סי' עח) שכתב שכהנים מותרים לעמוד כשאחוריהם לארון הקודש כיון שהס"ת למעלה מעשרה טפחים והוא ברשות אחרת. ובהערות שם ביאר שרק לצורך מצוה או לצורך ציבור יש להתיר ורק באופן עראי ולא בקביעות. וכ"כ בלקט יושר (דף לא) ובשו"ת קרן לדוד (סי' לז). אך בשו"ת תשורת שי (ח"א סי' תסח) כתב שהס"ת המונח בארון הקודש נחשב תמיד כמונח ברשות אחרת אף שאינו גבוה עשרה טפחים ועל כן יש להתיר אף כשיושב בקביעות ואחוריו לארון הקודש ושלא כדברי הלבוש.

אמנם מדברי הפוסקים נראה להחמיר בכך, ראה בערוך השלחן (יו"ד סי' רפב סעיף ב) שביאר דברי הט"ז שכיון שדורשים בענייני תורה ומצוות הרי זה עצמו כבוד התורה, ומשמע שבענין אחר אסור אף בדרך עראי ובעמידה. וראה עוד במקדש מעט (על דעת קדושים, סי' רפב סק"ד) שנהג לצדד עצמו בשעת הדרשה אף על פי שמצד הדין מותר לעמוד כהט"ז. ובשערי אפרים (שער ג בפתחי שערים לסעיף ט) כתב שלא התירו לעמוד אף בדרך עראי אלא כשדורש לשם שמים אבל המכוין לדרוש לכבוד עצמו וכדו' אין ספק שענוש יענש על כך שמקיל ראשו כלפי הקודש ע"ש. וכ"כ בבני יונה (יו"ד סי' רפב).

[וראה בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' קלב) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' עח) שהתירו לבר מצוה לעמוד ולדרוש כשאחוריו לארון הקודש].

ובשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' רכח) הארוך בכך וכתב שנהג לצדד עצמו רק כשדרש לפני ארון קודש פתוח כדרשת ליל יוהכ"פ וכה"ג.

ובלקט יושר (עמ' 31) מדייק מרשב"ם (תמיד פ"ק) דאין לעמוד כשאחוריו נגד ארון הקודש, דארון הקודש דמי להיכל.

הילולא דצדיקיא

מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע

ו' סיון תק"כ

מרן הקדוש [רבי ישראל מרוזין זי"ע] סיפר מעשה מבעל שם טוב זללה"ה, כי פעם אחת היה ענין פיקוח נפש גדול, שהיה איזה בן יחיד וטוב מאוד וכו', וציוה לעשות נר של שעוה, ונסע ביער ודבק את הנר לאילן, ועוד איזה ענינים, וייחד יחודים וכו', ופעל ישועה בעזהי"ת, ואחר כך היה מעשה כזו אצל זקינו המגיד הקדוש, ועשה גם כן כנ"ל ואמר, היחודים והכוונות שכיוון הבעל שם טוב איני יודע, רק אעשה על סמך הכוונה שכיוון הבעל שם טוב, ונתקבל גם כן. ואחר כך היה מעשה כזו אצל הרב הקדוש רבי משה לייב מסאסוב ז"ל ואמר, אנו אין לנו כח אפילו לעשות כך, רק אספר המעשה והשי"ת יעזור, וכן היה בעזהי"ת.

בעת שנתגרש ר' שמעון) ממדינת רוסיא, היה גר שנה אחת בקהילת בעלזא, ונולד לו אז בן זכר, והרב הקדוש (רבי יהושע מבעלזא) זצ"ל היה הסנדק, ואחרי המילה היה שותת הדם בלי הרף, ולא הועיל שום תרופה, ושלחו אחר המוהל, ואמר שהוא סכנה, וציוה לקרוא אחר רופא. והוא רץ להרב הקדוש זצ"ל לספר לו שיתפלל [ויבקש] רחמים בעד הילד, וישב אז הרב הקדוש ביחד עם בניו, ואמר להם שמעו ואספרה לכם מעשה שהיה אצל הבעל שם טוב.

תלמיד אחד היה להבעל שם טוב, שהיה צדיק וחסיד מאוד נעלה, והיה לו שתי בנות שכבר הגיעו לפרקן, ולרש אין כל מאומה בידו לתת להם כסף נדוניא וצרכי הנישואין, ואמרה לו אשתו, הן אתה נוסע תמיד להבעל שם טוב, מדוע לא תגיד לו מאומה אודות בנותינו, והבטיח לה להזכיר לפניו, ואולם כאשר בא שמה, לא הרהיב עוז בנפשו להגיד לו.

ובראות אשתו כי אין שומע לה מאת בעלה, נסעה גם היא שמה. וכאשר ראה החסיד הנ"ל כי אשתו עמו, הוכרח ליכנס להבעל שם טוב, והגיד לו את כל לבו, ואמר לו הבעל שם טוב, באמת לא טוב עשית במה שהעלמת ממני רוע גורלך עד כה, ועתה הנני להגיד לך רפואה בדוקה לתינוק ששותת הדם מחמת המילה, והוא ליקח צפרדע אחת הנקרא בלשון אשכנז זאבע, ולשרוף אותה כליל, ולהניח את האפר על המילה, ותיכף יפסק הדם, ועתה לך לדרכך וה' יצליח מעשיך.

ונסע החסיד הנ"ל לדרכו, ועבר דרך כפר אחד, ואדון הכפר היה יהודי גביר גדול ועתיר נכסין, וכאשר ראה האדון אותו, ביקש ממנו להתאכסן בביתו ולאכול עמו ארוחת הצהרים, קודם האכילה היה נצרך להסך את רגליו, ויצא החוצה, וראה ילד של האדון הנ"ל עומד ומשתין בקיר, והוא איננו מהול, ונרתע מאוד, וחשב בלבו איך אוכל לאכול אצל איש כזה שאינו מל את בניו, כשובו הביתה, אמר לו האדון ליטול את ידיו לאכילה, ולא רצה, וכאשר הפציר בו עד בוש אמר לו, האמת אגיד ולא אכחד, כי לא אוכל לאכול עמך אם אתה מבטל מצות מילה, וסיפר לו מה שראה את הילד שלו.

והתחיל האדון לבכות, ואמר לו שיש לו עוד שני בנים אינם נימולים, יען שנולדו לו מקודם חמשה ילדים ומתו מחמת מילה, והורה לו הרב אב"ד שלא ימול עוד את בניו הנשארים, ונזכר החסיד בדברי רבו הבעל שם טוב זי"ע, ואמר לו יש לי תרופה לזה. והלך ולקח צפרדע, ושרף אותה וכתש את האפר, ומל את הילד הראשון והניח את האפר, ואחרי איזה ימים נתרפא הילד ושב לאיתנו הראשון, וכן עשה לשני בניו האחרים, וכולם נתרפאו.

והגביר הנ"ל שמח מאוד, ואמר לו מה נמיל אשיב לך בעד מפעלך, הרבה עלי מוהר ומתן ואתנה לך, והגיד לפניו כי יש לו שתי בנות שהגיעו לפרקן, והוא עני מדוכא, ואין לו מעות להשיאם, ושאל אותו האדון כמה יעלה צרכי הנשואין והנדוניא, ואמר לו כך וכך, ולקח האדון הנ"ל את הכסף מצלחתו, ונתן לו.

וסיים הרב הקדוש זצ"ל, הנה עתה ימי הסתיו, ובלתי אפשר להשיג צפרדע, על כן יהי נא הסיפור הזה לתרופה כאילו נעשה המעשה, ויתרפא הילד וישוב לאיתנו, וכן היה, כי בבואו לביתו נפסק מרוצת הדם, והילד נתרפא. (דובר שלום, אוהל יהשוע אות ו).

וכבר נהגו ברוב תפוצות ישראל, להתקבץ בקיבוץ חברים בסעודה זו (מלוה מלכה), ולספר מעשיות מצדיקים, וקבלה מפי הצדיקים, כי לספר מעשיות מבעל שם טוב הקדוש מסוגל לשפע ולפרנסה. ומי שאין לו קיבוץ, טוב להזכיר בינו לבין עצמו שמות הצדיקים אשר ידוע לו, כי הזכרת שמותיהם גם כן טוב הוא, כי מעורר בזה זכותם וכו'. (אבן ישראל, סעודת מלוה מלכה אות כד-כה).

ידוע הוא מפי צדיקים, כי אפילו באם יספרו איזה עובדא, ועוד לא היה בפועל, עם כל זה היה בכוחו של אותו צדיק לעשות, וכאשר שמעתי מפי מגיד אמת, כי סיפרו בשם זקן זקני (מצד זוגתי תחיה) ה"ה הרב הקדוש מו"ה רבי יצחק אייזיק זל"ה מקאלעף, כי בעת חוליו אמר לאנשיו העומדים אצלו, כי יספרו לו נוראות מצדיקי הדור, והאנשים אשר עמדו סביבו נלאו לספר, ולא ידעו את מה עוד לספר, ובא שמה (לעת הלז) איש אורח (בזמנו בא) ובידו פי שניים, וסיפר נפלאות עד אין חקר, ואין קץ למספרו, אמר לו הרב הקדוש, במטותא מינך, כי כל את אשר תספר, תספרו לי בשם בעל שם טוב הקדוש זלה"ה, כי אולי לא כוונת בשמיעתך, ואולי תספר דברים אשר עודן לא היה לעולמים, אולם באם תספרם לי בשם בעל שם טוב הקדוש זל"ה, אזי אדע בטח כי לו היה הכח והממשלה להראות אותותיו בכל הדברים אשר ילאה פה המספר לדבר (דברים ערובים ח"ב הקדמה הערה ב).

שמעתי מפי קדושת זקני זצ"ל [רבי אלימלך מטאהש] פעם בליל פורים שאמר בזה הלשון, רבי אייזיק'ל קאמארנער, האט מקבל געווען פון זיין שווער רבי אברהם מרדכי מפינטשוב, טויזנט מעשיות אמיתיים פון בעל שם טוב הקדוש, און ער האט יעדן טאג גערעדט פון בעל שם, זיין זון דער רבי זכרונו לברכה, היינו הרב הקדוש רבי אליעזר צבי מקאמארנא, שהיה רבו המובהק של זקיני הקדוש האט געקענט די גרעסערע העלפט, היינו לכל הפחות יותר מחמש מאות מאלו המעשיות, וסיים קדושת זקני, און איך קען די גרעסערע העלפט פון מיין רביין, היינו יותר משתי מאות וחמשים מעשיות (רבי אייזיק'ל מקאמארנא קיבל מחותנו רבי אברהם מרדכי מפניטשוב, אלף מעשיות אמיתיים מהבעל שם טוב הקדוש, והיה מדבר בכל יום מהבעל שם טוב, בנו רבי אליעזר צבי מקאמארנא זצ"ל, שהיה רבו המובהק של זקיני הקדוש, היה יודע את מחציתם הגדולה, דהיינו לכל הפחות יותר מחמש מאות מעשיות, ואני יודע את המחצית הגדולה מהם, דהיינו יותר ממאתיים וחמישים מעשיות).

ואמר אז קדושת זקני, אבל איזה מעשה לספר ואיזה לא לספר, ומתי לספר ומתי לא, יש בזה ענין כפי הזמן והמקום, וכמה פעמים היה כאשר אחד סיפר לפני קדושת זקני איזה עובדא מצדיק, אמר לו קדושת זקני דאס זאלסטו נישט דארציילן, אונז האבן מיר א ענין וועלעכע יא און וועלעכע נישט [דבר זה אל תספר, לנו יש ענין איזה דבר יש לספר ואיזה לא]. (מפיהם ומפי כתבם ח"א מערכת מהר"א מקאמארנא אות ב מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א מטאהש).

היה מרן [רבי יצחק מנעשכיז זי"ע] אומר בשם אביו זלה"ה [רבי מרדכי מנעשכיז צזוק"ל], שאינו מחשיב שום סיפורים מעשיות מצדיקים, כי הרבה מעשיות בדויים ומעורבים בטעיות, זולת המעשיות שמספרים מן הבעל שם טוב זלה"ה, כי הגם אם לא היה המעשה בפועל ממש, אבל בכחו של הבעל שם טוב זצללה"ה היה לפעול הכל. (זכרון טוב אות כו)

עובדא ידענא אצל אדוני אבי זקני התפארת שלמה זצ"ל, שפעם אחת הניח עצמו מעט לפוש, וציווה למשמשו שיתן לו ספר שבחי הבעל שם טוב, ועיין בו הרבה. המשמש התפלא מאוד, ולא עצר כח עד ששאלו, ילמדנו רבינו, האם כבוד קדושתו גם כן מאמין בכל הסיפורים המוגזמים אלה שהם אמת. והשיב לו אדוני אבי זקני, שוטה שבעולם, אף שיכול להיות שהמעשיות אלו לא היו בפועל ממש, אבל הלא בכוחו של הבעל שם טוב היה לפועל כל הנפלאות ונוראות האלה, עכ"ד (נפלאות תפארת שלמה).

אציגה נא מה ששמעתי מפי הרב הגאון הצדיק המקובל רבי חנוך הענך אבד"ק אלעסק זצ"ל, ששמע מפה חותנו הגאון הקדוש וכו' רבי שלום רוקח אבד"ק בעלז זצ"ל, ששמע מפי מורו הקדוש הרבי מלובלין זצ"ל שאמר, אם יבוא אדם ויאמר לי שראה שעשה הבעל שם טוב סולם, ועלה לשמים בחיים חיותו בגופו ובמלבושיו, אאמין לו, כי כל מה שאומרים על הבעל שם טוב ראוי להאמין. (בעל שם טוב עה"ת בהקדמה אות מה).

פעם אחת אמר [רבי משה מקאברין זי"ע], אשר כל המעשים והמופתים והנפלאות שמספרים על הבעל שם טוב זלה"ה, מחוייבים אנחנו להאמין, וגם אנו צריכין להאמין אם אף שלא היה בפועל היה לו בכח (אמרות טהורות [קאברין] התקשרות הצדיקים עמ' לד)

הרב הקדוש רבי שלמה ראדאמסקער [בעל התפארת שלמה זי"ע], שאל פעם את הרב הקדוש רבי חיים צאנזער, אם כל הסיפורים שמספרים על הבעל שם טוב הם נכונים, ענה לו הצאנזער רב, איני יודע, אבל אני יודע שהבעל שם טוב היה יכול לעשות הרבה יותר פלאים, והיה יכול אף להחיות מתים (יהי אור מערכת הבעש"ט ותלמידיו אות יד)

סגולה עוד לפרנסה, קבלה בידינו מפי צדיקי יסוד עולם נ"ע, שטוב להזכיר את הבעל שם טוב הקדוש בכל מוצאי שבת קודש, ולספר משבחיו ותהלוכותיו, וזה סגולה להצלחה בכל השבוע לכל עניינים, הן בגוף והן בנפש. (בארת המים [רימנוב], סגולות עמ' קסג, יקוו המים בסופו)

מעשה שסיפר הבעל שם טוב, שפעל בתפילתו אצל השי"ת, שמי שיספר מעשה ממנו יוושע בכל משאלות לבו, פעם אחת ראו את הבעל שם טוב בוכה בכי גדול, ואחר כך ראו אותו שמח שמחה גדולה, וישאלהו הגדול שבתלמידיו, להגיד לו מה היה הבכי הרב בתחילה, ולשמחה מה זו עושה אחרי כן.

ויענהו הבעל שם טוב, הנה ישבתי ונתון אל לבי, הן אנכי ואליהו הנביא למדנו שנינו אצל רב אחד הוא אחיה השילוני, והוא זכה אשר בכל פעם שמדברים ממנו אומרים עליו זכור לטוב, ואנכי אך סיפורי מעשיות יספרו ממני, ובכן בכיתי והתחננתי אל ה', כי כאשר יספר איש יהודי ממני מעשה הנוגע לרוחניות, ישיג ישועה ברוחניותו, ואם בנוגע לגשמיות, ישיג ישועה בגשמיותו, בהתפללי על זאת, שמעתי מכריזים בשמים, כי כל איש אשר יאמין בישראל בן שרה, כי כל עבודתו ועמלו היה אך לתועלת ישראל בכלל ובפרט, וידבר ממנו בתחילת השבוע, יהי השבוע הבא אליו לישועה ולרווחה, ואם בתחילת החודש יצלח בכל החודש, ואם ידבר ממנו בראשית השנה, ישיג שנה טובה ומבורכת, על כן מלאתי שמחה וגיל, בראותי כי גם דורות הבאים יוושעו בסיפור שמספרים ממנו (ישועות ישראל).

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ הרה"ח ר' **אלטר אברהם יעקב**
ב"ר **אהרן צבי** ע"ה - ג' סיון
לע"נ הגה"צ ר' **מאיר זאב** בהגה"צ
ר' **דוד** זצ"ל וזוגתו ויו"ח
נעקד"ה ג' סיון תש"ד

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרקי אבות שב"ק במדבר שנת תשס"ח לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ, ופי הבאר, ופי האתון, והקשת, והמן, והמטה, והשמיר, והכתב, והמכתב, והלוחות. ויש אומרים, אף המזיקין, וקבורתו של משה, ואילו של אברהם אבינו. ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה.

פי הארץ.

יתבאר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' אמור) לפרש המדרש (ב"ר פי"א ס"ח) אמרה שבת לכולם נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג, אמר לה הקב"ה כנסת ישראל יהיה בן זוגך, דהנה קיי"ל (או"ח סימן רס"א ס"ב) שמצוה להוסיף איזה זמן שהוא ודאי יום מחול על הקודש, ואותו תוספות יש לו דין שבת, והנה כל העולמות תלויים ועומדים במעשה התחתונים, ואמרו חז"ל (כתובות ה.) גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והנה כל המועדים שתלויים בבי"ד הם מעשה צדיקים, אבל שבת קדושה וקיימת ואינה תלויה במעשה הצדיקים, וזה שאמרה לכולם נתת בן זוג מושפע מצדיקים, ולי לא נתת בן זוג מושפע מצדיקים, אך קדושה וקיימא מאליה, ועל זה היתה התשובה כנסת ישראל יהיה בן זוגך, ע"ד דאיתא בשו"ע (או"ח סימן רס"ג ס"ב) אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט נמשכין אחריהם בעל כרחם, עי"ש. ואז הם מקדשים שבת מבעוד יום, ונמצא גם שבת הוא מעשה צדיקים, עכ"ד.

והנה קרח כפר בכח מעשה הצדיקים שהם יכולים להוסיף ולחדש על גופי תורה, וכמו שאמר כי כל העדה כולם קדושים, ופירש"י כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה. ומדוע תתנשאו על קהל ה', והיינו איזה כח יש למשה וצדיקי הדור להוסיף מה שלא צוה ה', אמנם מתוס' שבת יש לנו ראיה דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, ולכן בערב שבת בין השמשות בזמן שמוסיפים מחול על הקודש, באותה שעה נברא פי הארץ, כי ממה שמוסיפים מחול על הקודש מוכח דגדולים מעשה צדיקים, ואם כן מגיע לו לקרח עונש על שחלק על משה רבינו.

*

עוד יתבאר מה שנברא פי הארץ בערב שבת בין השמשות, על פי מה שכתב האלגאזי בשאירית יעקב (פ' קרח) שקרח ועדתו באו לפרוץ עול מלכות שמים מעליהם, שהיו אומרים שהם אנוסים בקבלת אלהותו ית"ש במתן תורה, וכמבואר בגמרא (שבת פח.) שכפה הקב"ה עליהם ההר כגיגית, ואמרינן התם מכאן מודעא רבה לאורייתא, ועל זה אמרו (במדבר טז ג) כי כל העדה כולם קדושים, ופירש"י כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה, לרמוז ששם היו אנוסים בכפיית ההר עליהם, אלא שכל העדה כולם קדושים, שמקדשים עצמם במותר להם מן הדין, ועל כן מדוע תתנשאו על קהל ה' לבא עלינו בדבר ה', להיות אהרן כהן ואתה מלך, ואם בשביל שעל ידיכם זכינו לקבלת התורה, אין תורה ח"ו, עכ"ד.

אולם בשארית יעקב (פ' מסעי) הביא בשם זקינו מהר"ש אלגאזי בספרו רצוף אהבה להעיר על טענת מודעא, דלכאורה הרי קיי"ל (בבא בתרא מז:) תלוהו וזבין זביניה זביני, דאגב אונסא וזוזא גמר ומקני. וכיון שהקב"ה הבטיח לשומרי מצותיו שישלם כגמוליו, הלא איכא שכר מצוה, ואגב אונסא וזוזא גמרו ישראל וקנו התורה, ושוב ליכא טענת מודעא. ותירץ דתלוהו ויהיב (היינו שנותן מעות מיד), אז אמרינן אגב אונסא וזוזי גמר ומקני, אבל מתן שכר המצות הא אמרינן (עירובין כב.) היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ולכן לא מהני כשהוא באונס, עכ"ד. אכן כתב בנועם מגדים (פ' אחרי) דאע"פ דאמרו חז"ל (קידושין לט.) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום על מצות דרבנן איכא שכר מצוה גם בהאי עלמא, עי"ש. ולפי זה על תוספות שבת איכא שכר מצוה בעולם הזה, ומכח זה ליכא מודעא רבה לאורייתא.

ונמצא כי בערב שבת בין השמשות בזמן שמוסיפין בני ישראל מחול על הקודש אז מתבטל טענת המודעא, דמכח תוספות שבת מגיע לישראל שכר מצוה בעולם הזה, ולזה באותו זמן נברא פי הארץ, כי על ידי זה נתבטל טענת קרח מכח המודעא, שהרי על ידי תוספות שבת איכא שכר מצוה וליכא טענת מודעא, ועל כן אז נברא פי הארץ ונבלעו קרח ועדתו.

*

עוד י"ל בביאור הענין שנברא פי הארץ בערב שבת בין השמשות, בהקדם מה שכתב המהרי"ט בצפנת פענח (פ' יתרו) בביאור הכתוב לא יהיה לך אלהים אחרים על פני וגו', כי דור אנוש שעבדו להמזלות אמרו שראוי לחלוק כבוד אל צבאי השמים משרתי האל אשר הם פקידים מאתו יתברך להשגיח על עולמו כמו חמה ולבנה ודומיהם מן המזלות, שכבודן כבודו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שעבד מלך מלך. אך איתא בפרק יש נוחלין (בבא בתרא קיט:) אפלוגתא דתנאי במאי קמיפלגי, מר סבר חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, ומר סבר אין חולקין, והלכתא חולקין, והלכתא אין חולקין, קשיא הלכתא אהלכתא, הלכתא אהלכתא לא קשיא, הא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא, עי"ש. הרי דבפניו אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, רק אי פליג ליה רביה יקרא אין זלזול אם מכבדין אותו בפניו. ולזה אמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, כלומר בפני ובמקומי אין לך לחלוק כבוד לשום אחד ממשרתי, והוא יתברך מלא כל הארץ כבודו, לפיכך אין לך מקום לעשות פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת וגו', כענין שנאמר (תהלים קלט ח) אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך וגו', ואין לומר דפליג להו יקרא, לזה אמר לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך אל קנא, ועל כן כל שהוא על פני אסור, עכ"ד.

ובזה כתב האלגאזי בשמע יעקב (פ' לך) לגבי מצות כיבוד אב ואם, שיש לחקור היאך אפשר לחלוק כבוד לבשר ודם בפניו ית"ש, אך ביאור הענין כיון שהקב"ה חלק להם כבוד ופליג להו יקרא, והזהיר על כיבוד אב ואם, תו ליכא משום חולק כבוד לתלמיד במקום הרב, וזה פירוש הכתוב (דברים ה טז) כבד את אביך ואת אמך כאשר צו"ך ה' אלקיך, היינו משום דפליג להו הקב"ה יקרא וצוה לכבדם, עכ"ד.

אך כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' לך עמוד רט) ביאר שדבר זה אי חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב תלוי במחלוקת שמעון העמסוני ורבי עקיבא (פסחים כב:) אי דרשינן את ה' אלהיך תירא (דברים ו יג) לרבות תלמידי חכמים, דלרבי עקיבא דדריש את לרבות תלמידי חכמים, אם כן ריבה הכתוב לחלוק כבוד לתלמידי חכמים במקום הרב זה הקב"ה, מה שאין כן לשמעון העמסוני דלא דריש את, לדידיה אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, עכ"ד.

והנה איתא במכילתא (יתרו פ"ז ס"ד) זכור את יום השבת לקדשו, זכור מלפניו ושמור מלאחריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש. ופי' במרכבת המשנה דדריש ליה מדאמר קרא את יתירה, לרבות דמוסיפין מחול על הקודש, עי"ש. אך מבואר שם בגמרא דאי דרשינן את ה' אלהיך תירא לרבות, אף שאר אתין לרבויי אתי, אבל אי לא דרשינן את ה' אלהיך תירא, מדהא לאו לרבויי אתי כולהו נמי לאו לרבויי אתי, עי"ש. ובכן אי לא דרשינן את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים, אם כן גם את דגבי שבת לא דרשינן לתוספות שבת.

והנה כתב בשמע יעקב (פ' נח) לפרש מה שאמר קרח כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה', דהואיל ובתוכם ה' מדוע תתנשאו, דבפני הרב אין חולקין כבוד לתלמיד, עכ"ד. אך אין טענתו טענה, דהא היכא דפליג ליה רביה יקרא חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, ולזה בערב שבת בין השמשות בזמן שמוסיפין מחול על הקודש, הרי נסתר טענת קרח, דהא מוסיפין מחול על הקודש משום דדרשינן את לרבות וחולקין כבוד לתלמיד במקום הרב, ועל כן נברא אז פי הארץ לבלוע את קרח.

*

עוד יתבאר בטעם שנברא פי הארץ בערב שבת, על פי מה שכתב בבני יששכר (תשרי מאמר י אות ז) בענין חומרות והידורים במעשה המצוות כי לכל מצוה יש גבול מוגבל באופן עשייתה כהלכותיה, זה כשר וזה פסול, אבל דקדוקי המצוות מה שכל אחד מישראל מדקדק בחומרות לעשותן באופן היותר נאות לזה אין גבול מוגבל, כי זה מחמיר בכך וכך וזה מדקדק יותר, וכל החומרות ומילי דחסידי בכל המצות מצריך צריכי מאד לנפש הישראלי, כי על ידי עשיית המצוה בפועל בגבול כפי הדין המוגבל מאיר רק אור הפנימי של אותו האבר, אבל על ידי מילי דחסידי וההחומרות שעושה בהמצוות יותר מן הדין המוגבל, וזה הוא מבלי גבול, הנה על ידו מאיר אור המקיף שבאותו אבר בלי גבול, והוא לו לשמירה מן החיצונים, ונתקיים בו מה שכתוב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, עיי"ש בדבה"ק.

ונקדים עוד מה שכתב א"ז זללה"ה בתפלה למשה (מזמור פו) לבאר עניני פרישות וחסידות לעשות לפנים משורת הדין משמרת למשמרת לאיסורי תורה, ולכאורה די לך מה שאסרה התורה, אמנם איתא בספרים אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, היינו רק אם הוא צדיק במעשיו ואינו עושה לעצמו גדרים וסיגים ומילי דחסידי, הנה צדיק כזה אי אפשר שלא יכשל בשוגג באיזה חטא, אבל מי שעושה משמרת לעצמו אף מה שלא אסרה תורה כדי שלא יכשל בנדנוד איסור אז במדה שאדם מודד מודדין לו ורגלי חסידיו ישמור, הקב"ה שומרו ומצילו מכל מכשול אף במה שאינו יכול לשמור עצמו ושגיאות מי יבין. וזה שאמר שמרה נפשי כי חסיד אני, ושומר אני את עצמי בגדרים וסייגים, אם כן ראוי שגם הקב"ה ישמור אותו, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש מה דאיתא במסכת שבת (דף יב:) לא יקרא לאור הנר בשבת שמא יטה, אמר רבי ישמעאל בן אלישע אנו אקרא ולא אטה, פעם אחת קרא וביקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר, ולכאורה אינו מובן מה היה סובר רבי ישמעאל מעיקרא, ומה חזר באמרו כמה גדולים דברי חכמים. ולפי האמור יובן היטב דהחכמים עשו בזה גדר וסייג שלא יקרא כדי שלא יטה ועל ידי זה שמקיימין דברי חכמים וחסידות בזה יצילו השומר והשי"ת ישמור נפשו כדי שלא יבואו לשגיאה, וכיון שהוא לא חש לדברי חכמים לכן לא היה לו שמירה וטעה ושכח והטה, ולזה אמר כמה גדולים דברי חכמים שאם מקיימים דבריהם אז ינצל משגיאה כי זהו הסגולה ממילי דחסידי שלא יבא לשגיאה ע"י שמירת השי"ת.

ובדרך זה יש ליתן טעם על מה שתקנו חז"ל להוסיף מחול על הקודש, וכדאיתא במכילתא (יתרו פ"ז ס"ד) זכור את יום השבת לקדשו, זכור מלפניו ושמור מלאחריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש. ופי' במרכבת המשנה דדריש ליה מדאמר קרא את יתירה, לרבות דמוסיפין מחול על הקודש, עי"ש. כי על ידי שיקיימו בני ישראל דברי חכמים ויוסיפו משמרת למשמרת לעשות לפנים משורת הדין, הקב"ה רגלי חסידיו ישמור שלא יבא לשגיאה לחלל את השבת אפילו בשוגג ח"ו. וזה שאמר זכור את יום השבת, שיזכור תוס' שבת דדרשינן מרבוי דאת, ועל ידי זה לקדשו, יזכה לקדש את יום השבת בשמירתו ולא יבא לידי שגיאה ח"ו.

ועל פי זה יש להבין טענת קרח שטען כי אנוש מאלקי יצדק, ולמה לו להיות צדיק יותר מאשר צוה ית"ש, ואין זה מן הצורך, ומהו השבח שיעשה המצוה ביתרון ובחומרות יותר ממה שנצטווה, ולזה אמר כי כל העדה כולם קדושים, ופירש"י כולם שמעו דברים בסיני, היינו מה שאסרה התורה משורת הדין, וסגי בזה ואין צריך להוסיף עוד, כי ובתוכ"ם ה', שעל ידי שמירת המצות יהיה בהם אור פנימי המוגבל כמו מעשה המצוה המוגבל בלי דקדוקים וזהירות יתירות וסגי בזה, ומדוע תתנשאו על קהל ה' להוסיף עליהם מפי חכמים כמה מיני חומרות והידורים, והלא די לך מה שאסרה תורה ולא להוסיף על זה גדרים וסייגים, וזה שאמר ומדוע תתנשאו ע"ל קהל ה', רמז לאור מקיף שהוא על קהל ה' שמקיף את איש הישראלי, וטען שאינו צריך לכל זה. ולזה השיב משה רבינו בקר ויודע ה' את אשר לו, ופירש"י גבולות חלק לו הקב"ה בעולמו, בין איסור להיתר, אבל יכולים אתם להפוך בקר לערב, הכוונה על פי המבואר במדרש (ב"ר פ"ב ס"ח) דבוקר יכונה מעשיהן של צדיקים וערב יכונה מעשיהן של רשעים, וזה שאמר להם משה בלשון ניחותא שעל ידי טעות אפשר להפוך בקר לערב ולחשוב על עבירה שהוא מצוה, ושגיאות מי יבין, ולכן צריכים למילי דחסידי דרק על ידי הוספות גדרים וסייגים רגלי חסידיו ישמור מכל מכשול וטעות. וזה שאמר, כך, על ידי הגדרים וסייגים, ויבדל אהרן להקדיש"ו, על ידי שמקיים מצות עשה קדושים תהיו, ופי' שם הרמב"ן לקדש עצמו במותר לו בפרישות יתירה, על ידי זה הבדילו ה' והפרישו מכל שגגת איסור.

ולכן בערב שבת בין השמשות, דאז הוא זמן תוספות שבת, שזה מועיל לו לאדם על שמירת שבת שלא יבא לידי שגיאה ח"ו, אז נסתר טענת קרח על מה שמוסיפים בחומרות והידורים על מצות ה', כי מכאן מוכח עד כמה צריך האדם להזדרז להוסיף תמיד חומרות והידורים על מצות ה' אשר זה יעמוד בעדו להשמר מכל חטא ועון, ולכן אז נברא פי הארץ כי ראוי הוא לעונש על מה שחלק על משה ואהרן.

דברות קודש מכ"ק אדמו"ר שליט"א

(המשך מעמוד הקודם)

פי האתון

יתבאר בהקדם מה דאיתא במדרש (ויק"ר פ"ד ס"ו) כי דעת האומות שישראל בטלין ברוב לגבייהו, כי אתם המעט מכל העמים. אמנם ידוע מדברי חז"ל (כתובות טו.) דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואינו בטל ברוב, ואם כן כאשר ישראל יושבין במקומן אין חשש ביטול ברוב, דכל קבוע כמחצה על מחצה, אבל לאחר שגלו הוי ניידי ממקומם ושוב לא הוי כמחצה על מחצה, ונתעורר הקושיא מדוע אינם בטלים ברוב האומות. ותירץ בספה"ק נועם אלימלך (פ' במדבר) על פי מה דקיי"ל (יו"ד סימן צ"ב ס"ד) דדבר הדבוק צריך ביטול כנגד כל הדבוק, וכאשר בני ישראל עושים רצונו של מקום, הרי הם דבוקים בהבורא ית"ש, וכשאנו דבוקים בו יחברך אינם יכולים לבטל אותנו, עכ"ד.

ויל"פ בזה הכתוב ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים, ופירש"י ז"ל רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. ונתקשו המפרשים למה הזכירו לו לבלעם דייקא מצוה זו של שלש רגלים יותר מכל שאר מצוות שבתורה. דהנה כתב א"ז דללה"ה בייטב לב (פ' שמות) לפרש הכתובים (פ' בלק) ויגר מואב מפני העם מאוד כי ר"ב הוא וגו', על ידי והוא יושב ממולי בקביעות, דאז הוה להו לישראל דין רוב להכריע עצמם לכף זכות, לזה לכה ארה לי וגו' ואגרשנו מן הארץ שיהא להם פיזור ויתבטלו ברוב, עכ"ד. אמנם מבואר בספה"ק כי היציאה לסוכה מורה על התדבקות בחשי"ת, כי בהיות האדם בבית יש בו מסך המבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, אבל ביציאתו אל הסוכה הוא בצל אל, וזה מורה כי בני ישראל דבוקים בו יתברך ואינם תחת ממשלת שום שר בשמים כי אם תחת הבוכ"ע, אמנם הסוכה מורה גם על הגלות, ולכן בחג הסוכות אנו אומרים בזכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה יחשב לי כאילו הרחקתי נדוד, כי בכל השנה אינו טוב להיות נדוד כי יש חשש להתבטל ברוב אומות, אבל בחג הסוכות כאשר דבוקים בהשי"ת אז אנו מבקשים שיחשב לי זאת כאילו הרחקתי נדוד בגלות, ולא חיישינן לביטול, כי מזה רואים דביקות ישראל לאביהם שבשמים, כי השי"ת מלא כל הארץ כבודו. ולזה אמר בלעם אתה רוצה לעקור אומה החוגגת שלש רגלים, ואחד מהם הוא חג הסוכות דאז בני ישראל הם דבוקים בה' וממילא אינם בטלים ברוב, ועל כן לא תוכל להם.

ומעתה י"ל דלכן נברא פי האתון בערב שבת בין השמשות, דהנה כתב א"ז דללה"ה בייטב לב (פ' אמור) בביאור מאמרם (זוהר קרח דף קעט.) מעולם לא זזה שכינה מישראל בשבתות וימים טובים אפילו בשבת של חול, הכוונה על תוספות שבת, דקי"ל (או"ח סי' רס"א) שמצוה להוסיף איזה זמן שהוא ודאי יום מחול על הקודש, ואותו תוספות יש לו דין שבת, וזה נקרא שבת של חול, שניתוסף בשבת מיום החול, וגם אז יש השראת השכינה, עכ"ד. ועל כן בערב שבת בין השמשות זמן תוס' שב"ק דאז זוכים בני ישראל להשראת השכינה ודביקות בה', אם כן נסתר טענת אוה"ע שיתבטלו ישראל ברוב, על כן אז נברא פי האתון.

*

עוד אפשר לומר בהקדם דברי מהר"ש פרימו (הביאו החיד"א בראש דוד פ' תצוה) על אמרם ז"ל (תנדב"א זוטא פי"ט) שיעקב ועשו חלקו בשני עולמות, יעקב נטל עולם הבא ועשו נטל עולם הזה. וקשה דלפי זה איך מצאנו דידנו ורגלינו לעשות חיל ולאכול חלב הארץ, והלא יאמרו גזל הוא בידינו כי שייך כולו לעשו. והתירוץ כי אמרו חז"ל (שבת פח.) תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית, אם יקבלו ישראל את התורה אתם מתקיימים, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. ואם כן אלמלא קבלו ישראל את התורה מוט התמוטטה הארץ ונמצא העולם אבד, וכאשר באו ישראל וקבלו התורה קיימו הארץ ומלואה, וקיי"ל (בבא מציעא כד.) דהמציל מזוטו של ים ומשלילותו של נהר הרי אלו שלו, ועל כן מגיע לנו להנות מטוב העוה"ז על פי הדין, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש מאמר הגמרא (פסחים סח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכ"ם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא. והטעם בזה דמאחר שעל ידי קבלת התורה אנו זוכים להנות מטוב עולם הזה, על כן ביום זה בעינן נמי לכם, לעסוק באכילה ושתיה וצרכי הגוף, להורות שעל ידי קבלת התורה יכולים אנו להנות בדין מטוב עולם הזה.

ובזה יל"פ הכתוב ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים, ופירש"י ז"ל רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. ונתקשו המפרשים למה הזכירו לו לבלעם דייקא מצוה זו של שלש רגלים יותר מכל שאר מצוות שבתורה. דהנה בלק אמר ואגרשנו מן הארץ, כי טען דאין לנו להנות מטוב עולם הזה דהוי גזל בידינו, ולזה אמרה האתון אתה רוצה לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה, ואחד מהם הוא חג השבועות זמן מתן תורתינו שאז קבלנו התורה, ואם כן הו"ל כדין מציל מזוטו של ים ושפיר יכולים להנות מטוב עולם הזה.

והנה כתב רשיז"ל (בראשית א לא) יום הששי, הוסיף ה' בששי בגמר מעשה בראשית לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה. וא"ז דללה"ה בייטב לב (פ' בראשית) העלה לפי זה דבגמר מעשה בראשית היתה התנאי, עי"ש באריכות לפי דרכו.

ומעתה י"ל שמטעם זה נברא פי האתון בערב שבת בין השמשות, דאז היתה התנאי שאם לא יקבלו ישראל התורה יחזור העולם לתוהו ובוהו, וכיון שקבלו ישראל הו"ל כמציל מזוטו של ים ויכולים להנות מטוב עולם הזה, אם כן נתבטל טענת בלק, ולכן נברא אז פי האתון.

*

וי"א אף בצבת בצבת עשויה.

ופי' במדרש שמואל דצבת הוא מלשון רצון כמו שאומרים צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא, עי"ש

ונראה על פי מה שכתב בבינה לעתים (דרוש ס"ד) לפרש מאמרם ז"ל (ברכות ו:) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. כלומר מה ששאר בני אדם יצטרכו דיבור ואמירה להוכיח זולתם לעבודת ה', יעשה הוא בלא מוצא שפתים, אלא מה שהוא בעצמו מתנהג בירא שמים זה עושה רושם בלב כל אדם וממנו יראו וכן יעשו, וזהו הכוונה כל אדם שיש ב"ו, פי' בתוכו יראת שמים, אז אפילו אין אומר ואין דברים, דבריו נשמעים מאליהם, ועושים רושם כאילו היה תוכחת מגולה, וממנו יקחו עשות כמוהו, עכ"ד.

וא"ז דללה"ה בייטב לב (פ' מטות) האריך בזה דיש צדיקים אשר גם בלי דיבור לאחרים רק במה שעושה רצון קונו מעורר אחרים, ופי' הפסוק וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר בפה דברי תוכחה, זה הדבר אשר צוה ה', אמנם איש כי ידור נדר וכו' לאסור איסר על נפשו לשמור ולעשות את אשר צוה ה', אז לא יחל דברו לא יצטרך לחלל דבריו ושפתיו להזכיר שום חטא ועון כלל, כי אם ככל היוצא מפיו יעשה ויקיים בעצמו, ואז ממילא ידמו לעשות כמעשהו ויוכיח במישור של עצמו לזולתו בלי שום דיבור ואמירה, עכ"ד. וזהו ביאור המשנה אף צב"ת, היינו הרצון לעשות רצון הבורא ית"ש, בצב"ת עשויה, נגרם במה שהצדיק יש לו רצון לעבודת ה', ובזה מעורר גם אחרים עמו.

*

עכ"פ עומדים אנו לפני חג השבועות, ונתבאר מדברינו אלה מעלת קבלת התורה שעל ידי זה אנו זוכים להנות מטוב עולם הזה, ויתכן לומר בזה טעם לשבח על הקרבת שתי הלחם בחג השבועות, כי לחם כפשוטו הכוונה על השפעת הפרנסה, גם רמז על לימוד התורה ככתוב (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי, ולזה הקריבו שתי הלחם לרמז שבחג השבועות יום קבלת התורה מלבד מה שזכינו להשפעת הרוחני של התורה הקדושה, עוד אנו זוכים להשפעת הגשמי להנות מטוב עולם הזה משום דהו"ל כמציל מזוטו של ים.

וכאשר קרבו ויאתיו ימי קבלת התורה עלינו לעשות הכנה דרבה לקבל עלינו עול מלכות שמים ועול התורה והמצות מחדש, וההכנה לחג השבועות הוא גדולה מההכנה לשאר רגלים, כי בחג הפסח אמרו חז"ל (פסחים ו.) שואלין ודורשין שלשים יום, ואז בני ישראל טרודים באפיית מצה ובמצות ביעור חמץ להכין כל צרכי החג, מה שאין כן בחג השבועות צריכים לעשות הכנה מ"ט יום, וההכנה לחג השבועות הוא שיכין האדם את עצמו שיהיה הוא מוכן לקבלת התורה, וההכנה לחג השבועות הוא על ידי לימוד התורה. ואם כי לא נשאר נו רק זמן קצר יכולים עוד לתקן הרבה בהם, וכדברי א"ז דללה"ה בקדושת יום טוב (פ' אמור) לפרש הכתוב (ויקרא כג טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, כי וספרתם הוא מלשון ספיר ויהלום, היינו שאתם צריכים להאיר עצמכם ולתקן מעשיכם בימים אלו, אמנם אף כאשר חלפו ועברו כמה שבועות ולא תיקנו עדיין כלום, אל יאמרו לנפשם נואש, אלא עד ממחרת השבת השביעית תספר"ו חמשי"ם יו"ם, פי' אף ביום האחרון מימי הספירה תוכלו לתקן ולהאיר כל החמשים יום, עכ"ד. (ועיין בעבודת ישראל לפסח). ועל אחת כמה וכמה שיש לנו עוד יותר משבוע בודאי שיכולים אנו עוד לתקן הרבה. והשי"ת יהא בעזרינו שנזכה לעשות הכנה הראויה לימים הקדושים הבאים לקראתינו לשלום, ונזכה לקבל התורה הקדושה בשמחה ובחדוה ובאנפין נהירין, ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מחמת חוסר מקום לא הדפסנו כל החיי ואייה עוד חזון למועד

בקצוי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י **מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א**

הערות והארות מתקבלים בכתב ע"י הפעקס: 845 781 7213

הדינים כשאכל חלב ורוצה לאכול בשר

א) אחר שאוכלין או שותין חלב, המנהג פשוט להמתין חצי שעה ואח"כ אוכלין בשר[א], ויש המחמירין וממתינים שעה שלימה בין חלב לבשר[ב], ועל שווייצ"ע קע"ז צריכין להמתין שש שעות דהטעם נשאר בפה, וגם נשאר בין השיניים כמו בבשר[ג].

ב) אחר שממתינים חצי שעה, יש שאוכלין תיכף אח"כ בשר ואין מקפידים לאכול או לשתות איזה דבר בין החלב והבשר[ד], ויש מחמירין ועושין קינוח והדחה ונטילת ידים, קודם שאוכלים הבשר[ה], [וביו"ט שבועות אחר שאוכלים מאכל חלב, ממילא יש קינוח והדחה ונטילת ידים, ע"י נטילת ידים לסעודת הבשר, וגם אכילת הפת וגם שתיית יין וכדומה, קודם אכילת הבשר].

ג) מי ששיניו פרודות או שיש לו ברעיסע"ס וחושש שנשאר גבינה בין השיניים צריך לחטט שיניו ע"י קיסם וכדומה[ו], וכן מי ששיניו נקובות וחושש שנכנס פירורי גבינה בתוך הנקבים צריך לנקותם[ז].

==========

[א] כן הוא מנהג העולם, (והובא במטה ראובן ליורה"ד סי' קפ"ו, ובכלל ספרי הלכה בזמנינו), ומדינא דשו"ע אי"צ להמתין כלום וסגי בקינוח והדחה ונטילת ידים בין החלב והבשר, והמנהג מיוסד עפ"י הזוהר (פרשת משפטים שהובא בב"י סי' קנ"ג ובש"ך יורה"ד סי' פ"ט סקט"ז) דאסור לאכול גבינה ובשר בשעתא חדא, ומפרשינן בדברי הזוהר שאין הכוונה לשעה שלמה של 60 מינוט, אלא על זמן מה, ובפ"ק דמס' שבת תנן אין יושבין לפני הספר סמוך למנחה והיינו חצי שעה קודם זמן מנחה, חזינן מזה דיותר מחצי שעה לא נקרא סמוך, ויש לומר דיוצאין בזה דברי הזוהר דאין אוכלין הבשר והגבינה בשעתא חדא (כל זה מדברי המטה ראובן שם, וכעין זה כתב המהרש"ג בח"א יורה"ד סי' י"ג דאין כוונת הזוהר לשעה שלימה, ע"ש).

[ב] **וכפשטות דברי הזוהר** (פרי חדש יורה"ד סי' פ"ט סק"ו, והרכי תשובה סי' פ"ט סקי"ט בשם השל"ה, ועי' מהרש"ג הנ"ל שכתב כמדומה לי דאפילו המדקדקים אין נוהרים כל כך [להמתין שעה שלימה] ע"ש).

[ג] רמ"א (סי' פ"ט סעיף ב', ובנו"כ שם).

[ד] וכן פסק הגאב"ד הרמ"א פריינד זצ"ל והובא במרא דשמעתתא אות שד"מ וז"ל "אמר לי הלדידן דנוהגין להמתין חצי שעה אחרי אכילת חלב סגי בלא קינוח והדחה".

[ה] כ"כ בשו"ת קרן לדוד (או"ח סי' ק"מ אות ב') דאף שממתין חצי שעה צריך לעשות קינוח והדחה, ובאמת דעת הש"ך (בסי' פ"ט סק"ז) דאם המתין שעה שלימה אחר בשר, אין צריך קינוח והדחה, אמנם הט"ז (שם סק"ב) חולק ומצריך קינוח והדחה אף אחר שעה וכן פסק הדרכ"ת (סקט"ו - ע"ש בשם כמה אחרונים).

[ו] וכמו שנתבאר [בגליון של פרשת בחוקותי] לגבי הדין של המתנת שש שעות אחר בשר, וזה לשון הדברי מלכיאל (ח"ה סי' מ"ז) "מי שמרגיש בעצמו לפי מצב שיניו שהגבינה נכנסת לבין שיניו ודאי שצריך ניקור השיניים, דקינוח לא מהני לנקות השיניים, וכמובן כי ע"י מה שיאכל עוד דבר לא יצא מבין שיניו מה שנכנס שם מקודם, וכן מפורש ברמב"ם וכו'" עכ"ל.

[ז] דרכי תשובה (סי' פ"ט סק"ז) בשם ויכוח מים חיים, ומנחת יעקב (כלל ע"ו סק"ח) בשם הרש"ל (יש"ש פ"ח דחולין אות ר' - והוסיף הרש"ל דמי שקרוב לוודאי שלא יוכל לנקר השיניים הנקובים לא יאכל בשר אחר גבינה ע"ש), ואין זה סתירה למה שכ' החת"ס דבשר שבתוך נקבי השיניים מתעפש ונסרח, דזהו רק לאחר שש שעות אבל לא אחר חצי שעה (בדי השלחן סי' פ"ט ביאורים ד"ה אם יש).

כל הזכויות שמורות © על פי דין תוה"ק אנו אוסרים להעתיק בכל אופן שהוא מאמרים שלמים או חלקם שנדפסו בגליונינו בלי רשות כתב מהמערכת

הרוצה לנדב גליון, לפרסם מודעות, להאיר ולהעיר, יתקשר עם המערכת: 0153 - 781 (845)

Mailing Address: Mayones His. 51 Forest Rd. Unit 316 Suite #14 Monroe N.Y. 10950